

Τά ούσιαστικά προβλήματα μέ την Άγια καί Μεγάλη Σύνοδο

(Παρέμβαση στην Ίεραρχία τῆς Ἐκκλησίας, Μάιος 2016)

Σεβ. Μητροπολίτου Ναυπάκτου καί Ἁγίου Βλασίου Ἱεροθέου

Ἡ Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος πού πρόκειται νά συνέλθῃ τόν Ἰούνιο τοῦ 2016 στήν Κρήτη ἦταν «προσδοκία» πολλῶν, πού τήν ὀραματίσθηκαν, ἐτοιμάσθηκαν, κουράστηκαν, καί τώρα ὀδηγεῖται πρὸς τήν σύγκλησή της.

Τά ἐρωτήματα τά ὁποῖα τίθενται εἶναι ἐάν ἡ Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος εἶναι αὐτή πού περίμεναν ὅσοι τήν ὀραματίσθηκαν. Γράφονται καί λέγονται πολλά γιά τό θέμα αὐτό, ἄλλοι ἐκφράζουν τήν χαρά τους, γιατί ἐπιτέλους ἦλθε αὐτή ἡ ποθητή ὥρα, ἄλλοι ἐκφράζουν ἔντονο προβληματισμό, ἔντονο δισταγμό καί ἄλλοι αἰσθάνονται πλήρη ἀπογοήτευση. Στήν μικρή αὐτή τοποθέτηση θά περιορισθῶ σέ μερικές ἐπισημάνσεις.

1. Σύνοδος Προκαθημένων

Ἡ μέλλουσα νά συνέλθῃ Σύνοδος ἔχει χαρακτηρισθῆ ὡς Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, στήν πραγματικότητα ὁμως θά εἶναι Σύνοδος τῶν Προκαθημένων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Τήν ἄποψη αὐτήν τήν στηρίζω στό ὅτι ὅλες οἱ κρίσιμες ἀποφάσεις ἐλήφθησαν ἀπό τοὺς Προκαθημένους τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

Στίς 6-9 Μαρτίου τοῦ 2014 στήν Κωνσταντινούπολη οἱ Προκαθήμενοι ἔλαβαν τήν ἀπόφαση νά συγκληθῆ ἡ Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος τόν Ἰούνιο τοῦ ἔτους 2016 καί καθόρισαν τήν θεματολογία της.

Στίς 27-28 Ἰανουαρίου 2016 οἱ Προκαθήμενοι στό Σαμπεζύ τῆς Γενεύης ἐπήφισαν τόν Κανονισμό λειτουργίας (ἐκτός τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας) καί τά ἐτοιμασθέντα κείμενα ἀπό τίς Ἐπιτροπές, πλὴν ἑνός θέματος τό ὁποῖο δέν ὑπεγράφη ἀπό δύο Πατριαρχεῖα (Ἀντιοχείας καί Γεωργίας).

Πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς Ἁγίας καί Μεγάλῃς Συνόδου οἱ Προκαθήμενοι θά ὑπογράψουν τό μήνυμα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, τό ὁποῖο θά καταρτισθῆ ἀπό ἕναν ἐκπρόσωπο ἀπό ὅλες τίς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες.

Τό πρόγραμμα τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἁγίας καί Μεγάλῃς Συνόδου θά καταρτισθῆ ἀπό τοὺς Προκαθημένους.

Τέλος δέ τά κείμενα στήν τελική τους μορφή θά ψηφισθοῦν καί θά ὑπογραφοῦν ἀπό τούς Προκαθημένους τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

Ἐπομένως, ὅπως φαίνεται ἀπό τά ἀνωτέρω ἡ Σύνοδος αὐτή εἶναι κυρίως Σύνοδος τῶν Προκαθημένων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Καί αὐτό εἶναι συμβατικό, γιατί ἕως τώρα ἦταν ἐλλιπής ἢ ἀνύπαρκτη ἡ παρουσία τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας Ἰωάννου, ἀμφισβητεῖται δέ πρὸς τό παρόν ἡ παρουσία του κατὰ τίς ἐργασίες τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου. Ἐπομένως, οὔτε ὄλων τῶν Προκαθημένων εἶναι Σύνοδος.

Θεωρητικά, βέβαια, ὑποτίθεται ὅτι οἱ Προκαθημένοι ἐξέφρασαν ἢ ἐκφράζουν τίς ἀποφάσεις τῶν περὶ αὐτῶν Συνόδων. Αὐτό εἶναι θεωρητικό. Καίτοι τό σύστημα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἶναι συνοδικό, ἐν τούτοις ὁμως σέ πολλά θέματα δέν λαμβάνονται ἀποφάσεις ἀπό τίς Συνόδους.

Δέν γνωρίζω ἐπαρκῶς τί γίνεται στίς ἄλλες Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες, ἀλλά γνωρίζω ἐκ τοῦ σύνεγγυς τί γίνεται στήν δική μας Ἐκκλησία. Γιά τήν ἀπόφαση συγκλήσεως τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου πού ἐλήφθη τόν Μάρτιο τοῦ 2014, γιά τά κείμενα πού ὑπεγράφησαν τόν Ἰανουάριο τοῦ 2016 δέν ἐζητήθη ἡ ἄποψη τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, δέν συζητήθηκαν κατὰ τίς συνεδριάσεις της. Γιά τά ὑπόλοιπα, ὅπως γιά τό μήνυμα τό ὁποῖο θά ἐκδώσῃ ἡ Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος, δέν γνωρίζω ἂν θά ὑπάρξῃ ἡ συγκατάθεση καί ἡ ἀπόφαση τῆς Ἱεραρχίας μας.

Ἐπομένως, ἡ μέλλουσα νά συγκληθῇ Ἱερά Σύνοδος εἶναι Σύνοδος τῶν Προκαθημένων καί ὄχι Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

Ἐπιπροσθέτως, πρέπει νά τονισθῇ ὅτι σέβομαι ἀπολύτως τόν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καί Πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμο, ὁ ὁποῖος διευθύνει τήν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος μέ σεβασμό στό Συνοδικό σύστημα, ἀκούει τίς ἀπόψεις τῶν Ἱεραρχῶν καί πάντοτε ἀποδέχεται τίς ἀποφάσεις τῆς Ἱεραρχίας, χωρίς νά ἐπιδιώκῃ νά τήν χειραγωγῇ.

Ὅμως, ὑπάρχει Πατριαρχικό Γράμμα, τό ὁποῖο ἀπεστάλη στήν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος τήν 30^ή Σεπτεμβρίου τοῦ ἔτους 1999, σύμφωνα μέ τό ὁποῖο ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος δέν ἔχει Προκαθημενον, ἀλλά Προκαθημένη εἶναι ἡ Ἱερά Σύνοδος. Μήπως μπορεῖ νά ἐρμηνευθῇ αὐτό ὡς ὑπαναχώρηση ἢ διαφορετικά;

Τελικά, οἱ ὁποιοσδήποτε ἀπόρροιες τῆς Ἱερᾶς Αὐτῆς Συνόδου θά εἶναι ἀποφάσεις τῶν Προκαθημένων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

2. Ἡ παράκαμψη Μεγάλων Συνόδων

Ἡ Σύνοδος αὐτή σχεδιάσθηκε καί προετοιμάσθηκε ὡς μιά Οἰκουμενική Σύνοδος καί μάλιστα ἡ πρώτη σκέψη διατυπώθηκε τό 1923 μέ τήν 1600^η ἐπέτειο τῆς Α΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ἐτέθησαν περίπου ἑκατό (100) θέματα τά ὅποια προέκυψαν ὄλο τό διάστημα τῆς δεύτερης χιλιετίας, μέ τήν ἀπόσχιση τοῦ δυτικοῦ τμήματος τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας (8^ο-11^ο αἰῶνα), τήν διαίρεση καί τοῦ δυτικοῦ Χριστιανισμοῦ (16^ο αἰῶνα), τήν ἀνάπτυξη ποικίλων ἰδεολογικῶν ρευμάτων, ὅπως τοῦ Διαφωτισμοῦ, τοῦ Ρομαντισμοῦ, τοῦ Γερμανικοῦ ἰδεαλισμοῦ, τοῦ ὑπαρξισμοῦ, ἀλλά καί τῆς ἐκκοσμίκευσης τοῦ ἴδιου τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Τελικά, ὄλο αὐτό τό ὄραμα τῶν «Πατέρων» τῆς ἰδέας αὐτῆς κατέληξε στό νά γίνη ὄχι μιά Οἰκουμενική Σύνοδος, ἀλλά μιά Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος πού δέν μπορεῖ ἀκόμη νά βρῆ τήν ταυτότητά της, μέ μόνον ἕξι θέματα ἄνευρα, ἀνεπίκαιρα, χωρίς ἰδιαίτερη στοχοθεσία, καί μερικά ἀπό αὐτά εἶναι ἀποδεσμευμένα ἀπό τήν παράδοση τῶν Πατέρων.

Ἔχω ἀκούσει καί διαβάσει ὅτι ἀπό πολλούς ὑποστηρίζεται ὅτι ἔχει νά συγκληθῆ Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος περίπου 1.200 χρόνια καί αὐτή συνέρχεται γιά πρώτη φορά μετά ἀπό μιά τέτοια μεγάλη χρονική περίοδο. Αὐτό δημιουργεῖ ἔντονο προβληματισμό σέ ὄλους ὅσοι ἀσχολοῦνται μέ τά θεολογικά γράμματα καί τήν παράδοση τῆς Ἐκκλησίας. Μέ αὐτόν τόν λόγο, παρουσιάζεται ὡσάν νά ὑπάρχη ἕνα ἐκκλησιαστικό κενό μετά τήν Ζ΄ Οἰκουμενική Σύνοδο πού ἔπρεπε νά καλυφθῆ, ἐνῶ ἔχουν συγκροτηθῆ μεγάλες καί σημαντικές Σύνοδοι, ὅπως ἐπί Μεγάλου Φωτίου (879-80), ἐπί ἀγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ (1341-1351), ὅπως ἐπίσης σημαντικές Σύνοδοι ἔγιναν μεταξύ τοῦ 15^{ου}-18^{ου} αἰῶνος, μέ καθοριστικές ἀποφάσεις. Δίνεται, λοιπόν, ἡ ἐντύπωση ὅτι παρακάμπτονται καί περιθωριοποιοῦνται ὄλες αὐτές οἱ σημαντικές Σύνοδοι.

Αὐτό τό θεωρῶ «προσβολή» ἐκ μέρους μας πρὸς τούς ἁγίους μας, Μέγα Φώτιο, ἅγιο Συμεών τόν Νέο Θεολόγο, ἅγιο Γρηγόριο τόν Παλαμᾶ, ἁγίους Κάλλιστο καί Φιλόθεο Κόκκινο, Πατριάρχες Κωνσταντινουπόλεως, ἅγιο Μᾶρκο τόν Εὐγενικό καί ὄλους τούς Ὁρθοδόξους Πατριάρχες τῆς Ἀνατολῆς, κατά τόν 15^ο-18^ο αἰῶνα.

Φυσικά, αὐτοί οἱ ἅγιοι δέν προσβάλλονται, ἀφοῦ οἱ διδασκαλίες τους ἔχουν ἀποκτήσει οἰκουμενικό κῦρος, ἡ ἀπόφαση τῆς Θ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου (1351) ἔχει συμπεριληφθῆ στό Συνοδικό τῆς Ὁρθοδοξίας, πού διαβάζεται κατά τήν Α΄ Κυριακή τῶν Νηστειῶν, ἀλλά εἶναι προσβολή καί πτώση δική μας ἀπό τήν Ὁρθόδοξη Παράδοση.

Φαίνεται ότι μέ την Σύνοδο αυτή επιδιώκεται νά ἀρχίση μιά νέα ἐποχή τῆς ἐκκλησιαστικῆς μας ἀποστασιοποίησης ἀπό τήν θεολογία καί τήν ὀρολογία τῶν Οἰκουμενικῶν καί Πανορθόδοξων Συνόδων, ἀπό τήν Ζ΄ Οἰκουμενική Σύνοδο καί μετά. Ἔτσι, θά παρουσιασθῆ ὅτι ὑπάρχει ἕνα «κενό μνήμης», ἕνα «πνευματικό ἀλτοχάϊμερ» στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία. Δέν ἐξηγοῦνται ἀλλιῶς μερικά σημεῖα τῶν κειμένων πού ἔχουν ἐτοιμασθῆ, ὅπως καί οἱ ἐρμηνευτικές ἀναλύσεις τῶν ὑποστηρικτῶν τους.

Φαίνεται νά εἶναι μιά κακέκτυπη μίμηση τῆς Β΄ Βατικανῆς Συνόδου. Ἡ Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος ὡς ἰδέα ξεκίνησε μέ τήν προσπάθεια γιά τήν σύγκληση τῆς Β΄ Βατικανῆς Συνόδου. Ὅπως ἡ Β΄ Βατικανή Σύνοδος ἀνέπτυξε μιά «νέα ἐκκλησιολογία» πού ἀπό τήν ἔννοια «τῆς ἀποκλειστικότητας» πέρασε στήν θεολογία «τῆς περιεκτικότητας» ἢ «βαπτισματικῆς θεολογίας», κατά ἀνάλογο τρόπο μερικά σημεῖα τῶν κειμένων πού ἐτοιμάσθηκαν γιά τήν Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδο ὑπενθυμίζουν μιά «νέα ἐκκλησιολογία» καί στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, ἐφ' ὅσον ἀναγνωρίζονται Μυστήρια καί ἐκτός τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

3. Ἑλλιπής προετοιμασία

Ἄν ἔλθουμε στά καθ' ἡμᾶς, διαπιστώνουμε ὅτι ἡ Ἐκκλησία μας δέν προετοιμάσθηκε κατάλληλα γιά τήν Σύνοδο αὐτή. Καί εἶναι μιά Ἐκκλησία πού ἔχει ὑψηλό θεολογικό δυναμικό, ζωντανό μοναχισμό καί καλά ὀργανωμένη ἐκκλησιαστική ζωή. Μέ ὅλα αὐτά ἡ Ἐκκλησία μας ἐκπαιδεύει, μέ τίς Θεολογικές Σχολές, Θεολόγους καί Κληρικούς ἄλλων Τοπικῶν Ἐκκλησιῶν, ἔχει παγκόσμια ἀκτινοβολία, μέ θεολογικά καί ποιμαντικά κείμενα καί πολλά ἄλλα. Ὅμως, γιά τήν ἐπεξεργασία τῶν κειμένων πού θά ὑπογραφοῦν στήν Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδο δέν ὑπῆρξε ἐπαρκῆς προετοιμασία καί Συνοδικές Ἀποφάσεις.

Τόν Μάρτιο τοῦ 2014 στήν Σύναξη τῶν Προκαθημένων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν στήν Κωνσταντινούπολη ἀποφασίσθηκε ἡ Σύγκληση τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου τόν Ἰούνιο τοῦ 2016, καθῶς ἐπίσης ἀποφασίσθηκε ἀπό Ἐπιτροπή νά ἐπικαιροποιηθοῦν τά ἤδη ἐτοιμασθέντα κείμενα. Ἀπό τότε μέχρι σήμερα ἔπρεπε νά συζητηθοῦν σέ Συνεδριάσεις τῆς Ἱεραρχίας, νά δοθοῦν κατευθύνσεις στούς ἐκπροσώπους μας πού θά κατέληγαν σέ ὀριστικά κείμενα, νά γίνουν συζητήσεις στίς Θεολογικές Σχολές, σέ συνάξεις Κληρικῶν καί λαϊκῶν, ὥστε νά ἐκτεθοῦν οἱ προτάσεις τῆς Ἐκκλησίας μας, γιά νά περάσουν στά τελικά κείμενα.

Ἀντίθετα, ὅμως, ὅλοι ἐμεῖς οἱ Ἱεράρχες διατελούσαμε ἐν ἀγνοία καί λάβαμε τά ὀριστικά κείμενα, ἀφοῦ ὑπεγράφησαν ἀπό τοὺς Προκαθημένους

τῶν Ὁρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, τόν Ἰανουάριο στό Σαμπεζύ τῆς Γενεύης καί παρεπέμφθησαν στήν Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδο. Ἐρχόμαστε τώρα νά συζητήσουμε γιά τά κείμενα αὐτά, ὅταν ὑπάρχουν λίγες δυνατότητες νά διορθωθοῦν.

Ἔχω στά χέρια μου τίς ἐκθέσεις τῶν ἐκπροσώπων τῆς Ἐκκλησίας μας στήν Εἰδική Διορθόδοξη Ἐπιτροπή Ἀναθεωρήσεως τῶν κειμένων, οἱ ὁποῖες ὑποβλήθησαν στήν Διарκῆ Ἱερά Σύνοδο τοῦ ἔτους 2014-2015, καθώς ἐπίσης ἔχω καί τά ἀποσπάσματα τῶν Πρακτικῶν τῶν Συνεδριάσεων τῆς Διарκοῦς Ἱεραῖς Συνόδου.

Οἱ ἐκπρόσωποί μας διαβεβαίωσαν μέ τίς Ἐκθέσεις τους ὅτι τά κείμενα δέν ἔχουν προβλήματα. Ἐπίσης, ἡ Διарκῆ Ἱερά Σύνοδος διένειμε τίς ἐκθέσεις καί τά κείμενα στούς Ἀρχιερεῖς πρὸς ἐνημέρωσή τους, χωρίς νά φαίνεται ἀπό τά πρακτικά ὅτι ἔγιναν συζητήσεις ἢ δίδονταν κατευθυντήριες γραμμές γιά ἐνδεχόμενες τροποποιήσεις ἢ προσθήκες, ἐκτός ἀπό μία φορά πού ἐλήφθη ἀπόφαση γιά μερικές λεκτικές διορθώσεις.

Κατά τήν Συνεδρίαση τῆς Ἱεραρχίας τοῦ ἔτους 2009 γιά τόν διάλογο μέ τούς Ρωμαιοκαθολικούς ἀποφασίσθηκε: «1. Διεπιστώθη ἡ ἀνάγκη περαιτέρω πληρεστεράς ἐνημερώσεως τῆς Ἱεραῖς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας, στά σημαντικά αὐτά ζητήματα. Δηλώθηκε δέ ὅτι ἐφεξῆς ἡ Ἱεραρχία θά λαμβάνη γνώση ὄλων τῶν φάσεων τῶν Διαλόγων, διαφορετικά κανένα κείμενο δέν δεσμεύει τήν Ἐκκλησία. Ἄλλωστε αὐτό συνιστᾷ τό Συνοδικό Πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας. ... 4. Τό κείμενο τῆς Ραβέννας καί τό κείμενο πού πρόκειται νά συζητηθεῖ στήν Κύπρο τελοῦν ὑπό τόν ὄρον τῆς ἀναφορᾶς καί ἐγκρίσεώς τους ἀπό τίς κατά τόπους Αὐτοκέφαλες Ἐκκλησίες, ἐπομένως καί ἀπό τήν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, Συνοδικῶς διασκεπτομένης. Αὐτό πρακτικῶς σημαίνει ὅτι δέν θά ὑπάρξουν τετελεσμένα γεγονότα, χωρίς Συνοδική Ἀπόφαση τῆς Ἱεραρχίας. Οἱ Ἱεράρχες εἶναι φύλακες τῆς Ὁρθοδόξου Παραδόσεως, ὅπως ὁμολόγησαν κατά τήν εἰς Ἐπίσκοπον χειροτονία τους» (Ανακοινωθέν Ἱεραρχίας, 16-10-2009).

Ἐάν αὐτό ἐλέχθη γιά τό κείμενο τῆς Ραβέννας, τό ἴδιο καί περισσότερο ἔπρεπε νά γίνῃ στήν περίπτωση αὐτή, ἀφοῦ ἐπρόκειτο νά ὑπογραφοῦν κείμενα δεσμευτικά γιά ὅλη τήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία.

Ἐπρεπε, λοιπόν, πέρυσι νά συγκληθῇ πάραυτα ἡ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας μας, νά μελετηθοῦν τά κείμενα ἀπό ὄλους τούς Ἀρχιερεῖς, νά γίνουν συγκεκριμένες εἰσηγήσεις καί νά ληφθοῦν ἀποφάσεις. Αὐτό ἔγινε ἀπό ἄλλες Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες, ἀπό ὅ,τι γνωρίζω. Ἐπομένως, αὐτό πού γίνεται σήμερα ἔπρεπε νά γίνῃ πρό τῆς ὑπογραφῆς τῶν κειμένων αὐτῶν ἀπό τούς

Προκαθημένους τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν στό Σαμπεζύ τῆς Γενεύης, τόν Ἰανουάριο τοῦ ἔτους 2016.

Ἐπρεπε δέ νά ἀκούσουμε καί τίς ἀπόψεις τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν καί τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ἀκαδημιῶν, ὅπως καί τῶν Ἱερέων, Μοναχῶν καί τῶν λαϊκῶν. Ἡ σοβαρότητα κάθε Συνόδου ἔχει σχέση μέ τήν σοβαρότητα μέ τήν ὁποία ἀντιμετωπίζονται τά θέματα. Δυστυχῶς, ἐμεῖς οἱ Ἐπίσκοποι ἀρκούμαστε μόνον σέ μιά ποιμαντική διακονία μέ κοινωνιολογική ἀναφορά καί ἔχουμε ἀφήσει τά θεολογικά θέματα σέ μερικούς πού παριστάνουν τούς «εἰδικούς».

Τούλάχιστον, σέ αὐτήν τήν «ἔσχατη ὥρα», τήν «δωδεκάτη», ἄς ἐπιδείξουμε ὑψηλό αἶσθημα εὐθύνης ἀπό πλευρᾶς ἐκκλησιαστικοῦ φρονήματος καί θεολογικῆς ὀρολογίας, νά ἀποστασιοποιηθοῦμε ἀπό συναισθηματικές «εὐαισθησίες» καί διάφορες ἐκκλησιαστικές σκοπιμότητες. Δέν ἔχει σημασία ποιοί θά ἐκπροσωπήσουν τῆς Ἐκκλησίας μας στήν Σύνοδο αὐτή, ἀλλά τί θά ὑποστηρίξει ἡ Ἐκκλησία μας μέ τίς θέσεις πού θά παρουσιάσει.

Ὅποτε, ἡ σημερινή σύγκληση τῆς Ἱεραρχίας εἶναι πολύ σημαντική, γιατί πρέπει νά ἀποδεχθοῦμε τήν ἀπόφαση τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου καί στήν πραγματικότητα νά ἀποφασίσουμε γιά θέσεις πού προσδιορίζονται ἀπό τήν παράδοσή μας ἢ ἐάν θά ἐπηρεασθοῦμε ἀπό σύγχρονες ἀντιλήψεις πού ἀποστασιοποιοῦνται ἀπό τήν γλώσσα καί τό πνεῦμα ὄλων τῶν Οἰκουμενικῶν καί Πανορθόξων Συνόδων τῆς δεύτερης χιλιετίας. Αὐτό εἶναι τό ζητούμενο.

Θά πρέπει νά συνειδητοποιήσουμε ὅτι δέν εἶναι μόνον τά κείμενα τῶν ἔξι θεμάτων, ἀλλά καίρια σημασία ἔχει τό μήνυμα πού θά ἐκπονηθῆ καί θά ἀναγνωσθῆ στήν ἔναρξη τῆς Συνεδριάσεως τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου. Ἐχει λεχθῆ ὅτι κι ἂν στήν Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδο δέν συζητηθοῦν καί δέν ἀποφασισθοῦν διάφορα θέματα, τό βασικότερο εἶναι τό μήνυμα πού θά ἀποσταλῆ σέ ὅλο τόν κόσμο.

Ἐτσι, ἔχουμε ἐπιλέξει ἕναν Μητροπολίτη νά μᾶς ἐκπροσωπήσει στήν σύνταξη τοῦ μηνύματος. Θά ἔπρεπε σήμερα νά γνωρίζουμε τό περιεχόμενό του ἢ τά βασικά καί κεντρικά σημεία πού θά περιλαμβάνη καί νά ἀποφασίσουμε σχετικά. Ἀπό ὅ,τι γνωρίζω ἤδη ἐτοιμάζεται τό κείμενο αὐτό, θά ὀλοκληρωθῆ ἀπό τήν Εἰδική Ἐπιτροπή πού θά συνεδριάσει στήν Κρήτη μιά ἐβδομάδα πρὶν τήν σύγκληση τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου, θά ὑπογραφῆ ἀπό τούς Προκαθημένους τῶν Ὁρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν καί θά εἶναι τό βασικό μήνυμα τῆς Συνόδου αὐτῆς.

Τό ἐρώτημα πού τίθεται εἶναι: Ἡ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος θά ἀγνοῆ τό κείμενο αὐτό, δέν θά λάβη γνώση τοῦ περιεχομένου του, ἀφοῦ θά εἶναι τόσο σημαντικό;

Ἐγώ τουλάχιστον, ὅπως ἐλπίζω καί πολλοί ἄλλοι ἀδελφοί, δέν ἐξουσιοδοτῶ κανέναν νά συντάξῃ καί νά ὑπογράψῃ ἕνα τέτοιο κείμενο, ἂν δέν τό διαβάσω προηγουμένως. Προτείνω νά προστεθῇ στό Μήνυμα ἡ παράγραφος:

«Ἡ Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος εἶναι συνέχεια τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων τῶν ὀκτώ πρώτων αἰώνων καί τῶν Μεγάλων Συνόδων ἐπί Μεγάλου Φωτίου, ἐπί ἀγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ καί τῶν μετέπειτα Συνόδων τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἀνατολῆς».

Αὐτά εἶναι τά καίρια καί σημαντικά θέματα καί ὄχι ποιός θά παρευρεθῇ στήν Σύνοδο αὐτή καί ποιός θά ἀρνηθῇ νά παρευρεθῇ γιά δῆθεν «συνειδησιακούς λόγους».

4. Ἐκκλησιαστική διγλωσσία

Διαβάζοντας κανεῖς μερικά ἀπό τά κείμενα αὐτά παρατηρεῖ ὅτι διαπνέονται ἀπό ἕνα πνεῦμα διγλωσσίας. Ἡ λέξη διγλωσσία μπορεῖ νά ξενίξῃ, ἀλλά ἐκφράζει μιά πραγματικότητα ὅταν γνωρίζουμε ὅλο τό πνεῦμα πού ὑπάρχει γύρω ἀπό τά σχετικά θέματα.

Σέ ἄλλο κείμενό μου ἔχω ἐπισημάνει τά διαφορούμενα θέματα πού ὑπάρχουν σέ μερικά κείμενα, ὅπως τό ἔχουν κάνει πολλοί ἄλλοι, Ἐπίσκοποι, Κληρικοί, μοναχοί, θεολόγοι, λαϊκοί, καί γι' αὐτό δέν μπορεῖ κανεῖς νά ἐνοχλῆται.

Ἡ ἐπισημάνση αὐτή εἶναι ἀναγκαία, ἂν σκεφθοῦμε ὅτι πρόκειται γιά Συνοδικά Πανορθόδοξα κείμενα, τά ὁποῖα πρέπει νά εἶναι προσεγμένα. Μπορεῖ στήν καθημερινή μας ἐπικοινωνία ἢ κάποτε σέ κείμενά μας νά ἔχουν περάσει μερικές λέξεις πού προκαλοῦν προβληματισμό, ὅπως γιά παράδειγμα μπορεῖ νά γράφουμε ἢ νά ποῦμε «Ρωμαιοκαθολική Ἐκκλησία» ἢ «Προτεσταντική Ἐκκλησία» κλπ., ἀλλά ὅταν συντάσσονται ὁμολογιακά κείμενα, τά ὁποῖα θά παραμένουν ὡς ἀποφάσεις τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου, τότε πρέπει νά εἶμαστε προσεκτικοί.

Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, κατά τήν διάρκεια τῶν θεολογικῶν καί ἡσυχαστικῶν ἀγώνων ἔχει καθιερώσει μιά βασική ἀρχή: «ἕτερον ἐστίν ἡ ὑπέρ τῆς εὐσεβείας ἀντιλογία καί ἕτερον ἡ τῆς πίστεως ὁμολογία». Αὐτό σημαίνει ὅτι στήν ἀντιλογία μπορεῖ κανεῖς νά χρησιμοποιοῦν κάθε εἶδος ἐπιχειρήματα, ὅμως ὅταν γράφῃ ὁμολογιακά κείμενα, τότε ὁ λόγος πρέπει νά εἶναι σύντομος καί δογματικῶς ἀκριβής, ὅπως ἔκαναν οἱ ἅγιοι Πατέρες πού ἐδογματίσαν «βραχύ ρήματι καί πολύ συνέσει».

Ἔτσι, τὰ κείμενα πού τίθενται ἐνώπιόν μας καί πρόκειται νά ὑπογραφοῦν καί ἀπό τήν Ἐκκλησία μας πρέπει νά εἶναι δογματικῶς καθάρα, καί νά μή διακρίνονται ἀπό ἀσάφεια καί σύγχυση, διαφορετικά δέν θά εἶναι κείμενα ὀρθόδοξα.

Διαβάζοντας κανεῖς προσεκτικά τίς λέξεις πού χρησιμοποιοῦνται καταλαβαίνει ὅτι ἐπιδιώκεται νά καλυφθοῦν κάποια θέματα, ὅπως, δυστυχῶς, γίνεται πολλές φορές μέ τούς νόμους πού ψηφίζονται στά Κοινοβούλια καί εἶναι φωτογραφικοί. Ὑπάρχει μιᾶ ἀσαφής καί συγκεκριμένη πρακτική σέ πολλά ἐκκλησιαστικά θέματα πού καλύπτονται κάτω ἀπό τίς λέξεις τῶν κειμένων, τὰ ὁποῖα κάνουν λόγο γιά ἄλλες Ἐκκλησίες.

Θά ἀναφέρω τρία παραδείγματα ἀπό τήν ἔως τώρα πρακτική.

Τό **πρῶτον** εἶναι τό θέμα τῶν πράξεων τοῦ 1965, πού ἔγιναν στήν Κωνσταντινούπολη καί τό Βατικανό, αὐτό πού ἔχει καθορισθῆ νά γράφεται ὅτι ἔγινε ἡ *ἄρση τῶν ἀναθεμάτων*.

Νά θυμίσω ὅτι ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Σέργιος Β΄, ἀνεπιός τοῦ Μεγάλου Φωτίου, μέ συνοδική ἀπόφαση διέγραψε τό ὄνομα τοῦ Πάπα Ρώμης Σεργίου Δ΄ ἀπό τὰ δίπτυχα τῆς Ἐκκλησίας τό 1009, ἐπειδή στήν ἐνθρονιστήρια ἐπιστολή του συμπεριέλαβε τό Σύμβολο τῆς Πίστεως μέ τό *filioque*, καί ἀπό τότε κανενός Πάπα τό ὄνομα δέν ἐτέθη στά δίπτυχα, ὅποτε ὑπάρχει ἀκοινωνησία.

Ἀργότερα, τό 1054 ὁ Καρδινάλιος Οὐμβέρτος ἀναθεμάτισε τόν Πατριάρχη Κηρουλάριο καί ἄλλους δύο καί ἐκεῖνος τόν ἀναθεμάτισε. Αὐτό σημαίνει ὅτι ἡ ἀκοινωνησία ὑπῆρξε καί πρὶν τὰ ἀναθέματα, καί φυσικά ἡ ἄρση τῶν ἀναθεμάτων δέν καταργεῖ τήν πράξη τῆς ἀκοινωνησίας.

Τό ἐρώτημα πού τίθεται εἶναι: Τό 1965 ἔγινε ἄρση ἀναθεμάτων ἢ ἄρση τῆς ἀκοινωνησίας; Εἶναι ἐρώτημα καίριο, διότι στήν Πράξη τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τῆς 7^{ης} Δεκεμβρίου τοῦ 1965 γράφεται ὅτι ἔγινε ἄρση ἀναθεμάτων, καί ἐπομένως ὑφίσταται ἀκόμη ἡ ἀκοινωνησία, ἐνῶ σέ δήλωση πού ὑπογράφηκε στά γαλλικά μεταξύ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καί τοῦ Πάπα καί τήν ὁποία διάβασε ὁ Πάπας κατά τήν τελευταία ἡμέρα (7 Δεκεμβρίου) καί πράξη τῆς Β΄ Βατικανῆς Συνόδου, γράφεται ὅτι ἔγινε ἄρση ἀκοινωνησίας. Ἔχω στήν διάθεσή μου τό κείμενο αὐτό στήν γαλλική καί τήν ἀγγλική γλώσσα.

Τό **δεύτερο** εἶναι συνέχεια τοῦ προηγουμένου ὅτι, δυστυχῶς, στήν ἐκκλησιαστική πρακτική ὄχι μόνον ἀναγνωρίζονται οἱ Ἐτερόδοξοι ὡς

Ἐκκλησίες, ἀλλὰ ὑπάρχει καί ἐκκλησιαστική καί εὐχαριστιακή κοινωνία! Ἐπομένως, ὑφίσταται μία ἐκκλησιαστική διγλωσσία, ἀσάφεια καί σύγχυση.

Ἀναφέρομαι σέ ἓνα κείμενο μιᾶς Ἐκκλησίας, πού χαρακτηρίζεται ὡς «Ὁμολογία», πού ἐγκρίθηκε ἐπισημῶς καί στό ὁποῖο ἐπικρατεῖ σέ μεγάλο βαθμό ἡ διγλωσσία καί ἡ σύγχυση. Ἐνῶ γίνεται λόγος γιά Μία Ἐκκλησία, συγχρόνως χαρακτηρίζονται καί ἄλλες ὁμολογίες ὡς Ἐκκλησίες, οἱ ὁποῖες «ἀποτελοῦν τήν Μίαν, Ἁγίαν, Καθολικήν καί Ἀποστολικήν Ἐκκλησίαν». Ἐπίσης, γίνεται λόγος ἀκόμη γιά θεία Κοινωνία ἀπό τό ἴδιο ἅγιο Ποτήριο ἀπό ὄλους τούς Χριστιανούς «διά λόγους ἀνάγκης καί Χριστιανικῆς Μυστηριακῆς φιλοξενίας», ὅπως καί γιά τό ὅτι «ὄλοι οἱ Χριστιανοί μέ τό ἴδιον βάπτισμα ἐγίναμεν μέλη τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ, πού εἶναι ἡ Ἐκκλησία».

Τό **τρίτο** παράδειγμα εἶναι ὅτι πρόσφατα διάβασα τό βιβλίο τοῦ καθηγητοῦ Ἀντωνίου Παπαδοπούλου μέ τίτλο «Θεολογικός διάλογος Ὁρθόδοξων καί Ρωμαιοκαθολικῶν (ἱστορία-κείμενα-προβλήματα)» καί διαπίστῳσα ἀκόμη γιά μιᾶ φορά ὅτι κατά τόν διάλογο αὐτό καί τίς δηλώσεις καί τά κοινά κείμενα μεταξύ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καί τοῦ Πάπα, ὅπως καί τῶν ἀντιπροσώπων τους, ἐπικρατεῖ μιᾶ γλώσσα ὅτι ἐπικρατεῖ ἓνα πνεῦμα «ἀδελφοσύνης ἣτις προκύπτει ἐκ τοῦ μοναδικοῦ βαπτίσματος καί ἐκ τῆς συμμετοχῆς εἰς τά ἱερά μυστήρια» καί ὅτι «αἱ Ἐκκλησίαι ἡμῶν ἀναγνωρίζουσιν ἀλλήλας ὡς Ἐκκλησίας ἀδελφάς, συνυπευθύνους ἐν τῇ διαφυλάξει τῆς μόνης Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ πιστῆς εἰς τό θεῖον σχέδιον, ὅπως δέ ἰδιαζούσης ἐν ὄψει τῆς ἐνότητος».

Ἡ διγλωσσία σέ ἐπίσημα ἐκκλησιαστικά ἔγγραφα εἶναι μιᾶ ὀδυνηρή πραγματικότητα πού δείχνει τήν ἀπομάκρυνση ἀπό τά ἐπίσημα ἐκκλησιαστικά κείμενα δύο χιλιετιῶν. Αὐτό δέν πρέπει νά γίνῃ στά κείμενα τῆς Ἁγίας καί Μεγάλῆς Συνόδου.

5. Ὁ ὅρος «ἀδελφαί Ἐκκλησίαι»

Στό κείμενο «Σχέσεις τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας πρὸς τόν λοιπόν Χριστιανικόν κόσμον», ἐνῶ γίνεται λόγος γιά τό ὅτι ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία εἶναι «ἡ Μία, Ἁγία, Καθολική καί Ἀποστολική Ἐκκλησία», συγχρόνως γίνεται λόγος γιά τό ὅτι ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία «ἀναγνωρίζει τήν ἱστορικήν ὑπαρξιν ἄλλων Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν ἢ Ὁμολογιῶν», ὅποτε γίνεται σύγχυση πρὸς τήν αὐτοσυνειδησία τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας, γι' αὐτό προτείνεται ἡ διόρθωση τοῦ κειμένου αὐτοῦ.

Τό θέμα αυτό είναι σοβαρότατο, γιατί σέ διάφορους θεολογικούς διαλόγους μεταξύ Όρθοδόξων καί Ρωμαιοκαθολικῶν, ὅπως ἐπίσης καί σέ ἐπίσημα κείμενα γίνεται λόγος γιά «ἀδελφές Ἐκκλησίες», μεταξύ τῶν Όρθοδόξων καί τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν, καί δυστυχῶς αὐτός ὁ ὅρος «ἀδελφές Ἐκκλησίες» ἀνέπτυξε μιά ιδιαίτερη θεολογία καί ἐκκλησιολογία. Δέν εἶναι δέ ἕνας τεχνικός ὅρος, ἀλλά μιά σύγχρονη ἐκκλησιολογική θεολογία, πού ἐπικράτησε στήν οἰκουμενική κίνηση.

Γιά τόν ὅρο «ἀδελφές Ἐκκλησίες» καί μάλιστα πῶς ἄρχισε νά χρησιμοποιεῖται, γίνεται μιά ἀναφορά σέ κείμενο πού ἐξέδωσε τό Γραφεῖο τῆς Ἐπιτροπῆς γιά τήν διδασκαλία πίστεως τοῦ Βατικανοῦ (30 Ἰουνίου 2000), τῆς ὁποίας προήδρευε ὁ Καρδινάλιος Ἰωσήφ Ράντζικερ, μετέπειτα Πάπας Βενέδικτος. Ὁ ὅρος αὐτός, σύμφωνα μέ τό κείμενο αὐτό, ἐμφανίσθηκε τόν 12^ο καί 13^ο αἰῶνα, χρησιμοποιήθηκε στούς νεώτερους χρόνους ἀπό τόν Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Ἀθηναγόρα, υἱοθετήθηκε ἀπό τήν Β΄ Βατικανή Σύνοδο καί ἔκτοτε χρησιμοποιήθηκε σέ παπικά ἔγγραφα, σέ προσφωνήσεις, σέ ἐπιστολές, σέ ἐγκυκλίους κλπ.

Ἐπίσης, στό κείμενο πού ἐξέδωσε ἡ Ἐπιτροπή γιά τήν διδασκαλία τῆς πίστεως γίνεται μιά θεολογική ἀνάλυση τῆς ἐκφράσεως αὐτῆς καί παρουσιάζεται γιά τό πῶς τήν ἐννοοῦν οἱ «Ρωμαιοκαθολικοί», ὅτι «ἡ μία ἁγία, καθολική καί ἀποστολική παγκόσμια Ἐκκλησία», πού εἶναι ἡ Παπική, «δέν εἶναι ἀδελφή, ἀλλά μητέρα ὅλων τῶν συγκεκριμένων Ἐκκλησιῶν». Αὐτός εἶναι ὁ λόγος γιά τόν ὁποῖον «θά πρέπει κάποιος νά ἀποφεύγει, ὡς αἰτία παρεξηγήσεως καί θεολογικῆς σύγχυσης, τήν χρήση ἐκφράσεων ὅπως "οἱ δύο μας Ἐκκλησίες", ἡ ὁποία ἀποδίδεται στήν Καθολική Ἐκκλησία καί στό σύνολο τῶν Όρθοδόξων Ἐκκλησιῶν (ἢ μιᾶς Όρθόδοξης Ἐκκλησίας)». Πάντως, ὁ ὅρος αὐτός «ἀδελφές Ἐκκλησίες», κατά τό κείμενο, «μπορεῖ νά χρησιμοποιεῖται μόνο γιά τίς ἐκκλησιαστικές ἐκεῖνες κοινότητες, οἱ ὁποῖες διατήρησαν ἔγκυρη ἐπισκοπική διαδοχή καί εὐχαριστία».

Εἶναι φανερόν ὅτι ὁ ὅρος «ἀδελφές Ἐκκλησίες» χρησιμοποιεῖται ἀπό τούς Παπικούς μέ τήν θεολογική καί ἐκκλησιολογική ἔννοια τῆς ἐγκυρότητας τῶν μυστηρίων καί τῆς ἐπισκοπικῆς διαδοχῆς καί δέν εἶναι ἕνας τεχνικός ὅρος, μέ τήν προσθήκη ὅτι μητέρα Ἐκκλησία ὅλων τῶν Ἐκκλησιῶν εἶναι ἡ «Καθολική Ἐκκλησία».

Εἶναι ἐνδιαφέρον ὅτι ὁ Πάπας Ἰωάννης Παῦλος Β΄ σέ λόγο του πού ἐκφώνησε τήν 5^η Ἰουνίου 1991 στό Βialystok τῆς Πολωνίας εἶπε γιά τό θέμα αὐτό: «Σήμερα βλέπουμε καθαρότερα καί ἐννοοῦμε καλύτερα ὅτι οἱ Ἐκκλησίες μας εἶναι ἀδελφές Ἐκκλησίες, ὄχι ὑπό ἔννοια ἀπλῶς μιᾶς

έκφρασεως εὐγενείας, ἀλλὰ ὑπὸ ἔννοια μιᾶς θεμελιώδους οἰκουμενικῆς ἐκκλησιολογικῆς κατηγορίας».

Αὐτό προέρχεται ὄχι μόνο ἀπὸ τὴν Β΄ Βατικανή Σύνοδο, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ κείμενα πού ὑπογράφησαν κατὰ τοὺς θεολογικούς διαλόγους μεταξὺ τῶν Ὀρθοδόξων καὶ Ρωμαιοκαθολικῶν στό Μόναχο (1982), στό Μπάρι (1987), στό Νέο Βάλαμο τῆς Φινλανδίας (1988) καὶ ἀργότερα στήν Ραβένα (2007).

Ὑπενθυμίζω ὅτι στό Μόναχο καταρτίσθηκε κείμενο μέ θέμα «Τό μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Εὐχαριστίας ὑπὸ τό φῶς τοῦ Μυστηρίου τῆς Ἁγίας Τριάδος»· στό Μπάρι καταρτίσθηκε κείμενο μέ θέμα «Πίστις, μυστήρια καὶ ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας»· στό Νέο Βάλαμο καταρτίσθηκε κείμενο μέ θέμα «Τό Μυστήριον τῆς Ἱερωσύνης ἐν τῇ μυστηριακῇ δομῇ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἰδίᾳ ἡ σπουδαιότης τῆς ἀποστολικῆς διαδοχῆς διὰ τόν ἁγιασμόν καὶ τὴν ἐνότητα τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ»· καὶ στήν Ραβένα καταρτίσθηκε κείμενο μέ θέμα «Ἐκκλησιολογικά καὶ κανονικά συνέπειαι τῆς μυστηριακῆς φύσεως τῆς Ἐκκλησίας. Ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία, συνοδικότης καὶ αὐθεντία». Τὰ τέσσερα αὐτὰ κείμενα καταρτίσθηκαν καὶ ἐγκρίθηκαν ἀπὸ τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, μέ τὴν προοπτικὴ ὅταν θά ὀλοκληρωθῇ ὁ θεολογικός διάλογος, θά ἐγκριθῇ ἀπὸ τίς κατὰ τόπους Αὐτοκέφαλες Ἐκκλησίες.

Ὑστερα ἀπὸ αὐτὰ ἐξάγονται ἀναμφιβόλως δύο σημαντικά συμπεράσματα.

Τό πρῶτο συμπέρασμα εἶναι ὅτι ὁ ὅρος «ἀδελφαὶ Ἐκκλησίαι» καὶ ὁ ὅρος «Ἐκκλησία» γιὰ τοὺς Ρωμαιοκαθολικούς δέν εἶναι τεχνικός ὅρος, ἀλλὰ ἀπόδοση ἐκκλησιαστικότητος στίς χριστιανικὲς αὐτὲς κοινότητες.

Τό δεύτερο συμπέρασμα εἶναι ὅτι τὰ ὡς ἄνω κείμενα ὑπεγράφησαν ἀπὸ τοὺς ἐκπροσώπους καὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μέ τὴν ἀπαραίτητη ὁμως προϋπόθεση ὅτι θά ἔλθουν τελικὰ πρὸς ἔγκριση στήν Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, δηλαδή τελοῦν ὑπὸ τόν ἀπαραίτητο ὅρο τοῦ *ad referendum*. Ἄν ὁμως στό κείμενο πού πρόκειται νά ψηφισθῇ στήν Ἁγία καὶ Μεγάλῃ Σύνοδο στήν Κρήτη παραμείνῃ ἡ ἔκφραση ὅτι «ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἀναγνωρίζει τὴν ἱστορικὴ ὑπαρξιν ἄλλων Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ Ὁμολογιῶν» καὶ ἄλλες παρόμοιες ἐκφράσεις, τότε **ἀναγνωρίζονται ἐμμέσως** τὰ κείμενα πού ἤδη ἔχουν ὑπογραφῆ ἀπὸ τοὺς ἀντιπροσώπους, καίτοι εἶναι προβληματικά, χωρὶς νά ἔλθουν πρὸς ἔγκριση στήν Ἱεραρχία μας. Αὐτός εἶναι ὁ λόγος γιὰ τόν ὁποῖον πρέπει νά προηγηθῇ ἡ ἔγκριση ἢ μὴ τῶν τεσσάρων κειμένων ἀπὸ τὴν Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἐπομένως, πρέπει ὅπωςδήποτε στό κείμενο πού πρόκειται νά συζητηθῆ καί νά ψηφισθῆ στήν Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδο νά μή χαρακτηρίζονται ἄλλες Χριστιανικές Κοινότητες καί Ὁμολογίες ὡς Ἐκκλησίες.

6. Τό «ἔγκυρο» καί «ὑποστατό» τοῦ Βαπτίσματος

Συνέχεια τοῦ προηγουμένου εἶναι ὅτι πολλοί ἰσχυρίζονται ὅτι τό Βάπτισμα τῶν Ἑτεροδόξων εἶναι «ἔγκυρο» καί «ὑποστατό», δηλαδή δέν ταυτίζονται τά χαρισματικά μέ τά κανονικά ὄρια τῆς Ἐκκλησίας.

Οἱ παλαιότεροι Ἀρχιερεῖς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου χρησιμοποιοῦσαν τήν κανονική τάξη περί τοῦ κατ' ἀκρίβειαν καί κατ' οἰκονομίαν τρόπου ἀποδοχῆς κάποιων ἑτεροδόξων στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία. Ἔκαναν διάκριση ὅτι ἄλλο εἶναι ἂν ὑπάρχουν Μυστήρια ἐκτός Ἐκκλησίας –πού δέν ὑπάρχουν– καί ἄλλο εἶναι τό πῶς ἀποδεχόμαστε κάποιον ἑτεροδόξο στήν Ἐκκλησία. Κατ' ἀκρίβειαν δέν ὑπάρχουν Μυστήρια ἐκτός τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά κατ' οἰκονομίαν ἀποδεχόμαστε κάποιον μέ Χρίσμα ἢ λίβελλο, ὅταν ἡ βάπτισμα γίνεται στό ὄνομα τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, ὅπως νοεῖται ὀρθοδόξως, καί μέ τριττή ἐμβάπτισμα στό νερό. Αὐτό μᾶς ἀναπαύει. Ἡ ἀποψη μερικῶν νά μετατρέπουν τήν οἰκονομία, ἀπό μία προσωρινή ὑποστολή τῆς ἀκρίβειας σέ μόνιμη κατάσταση, εἶναι ἀνεπίτρεπτη.

Ἔτσι, πολλοί ἰσχυρίζονται ὅτι τό βάπτισμα τῶν ἑτεροδόξων-αἰρετικῶν εἶναι «ἔγκυρο» καί «ὑποστατό», πράγμα πού δέν τό ἰσχυρίζονται οἱ Κανόνες 7 τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καί 95 τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ἀλλά πέρα ἀπό τίς δύο αὐτές Οἰκουμενικές Συνόδους δέν πρέπει νά παροραθῆ ὅτι στήν λατινική παράδοση ἔχει εἰσαχθῆ ἡ αἵρεση τοῦ filioque, ἡ αἵρεση τοῦ actus purus, ἄλλες αἰρετικές ἀποκλίσεις, καθώς ἐπίσης καί ὁ ραντισμός στό βάπτισμα καί ἡ ἐπίχυση ὕδατος, παρακάμπτοντας τήν ἐμβάπτισμα τοῦ ἐμβαπτιζομένου στό νερό.

Ἔπειτα, διερωτᾶται κανεῖς γιατί νά μή εἶναι «ἔγκυρα» καί «ὑποστατά» τό Χρίσμα, ἡ θεία Εὐχαριστία στους ἑτεροδόξους μέ τήν ἴδια νοοτροπία; Καί γιατί εἶναι «ἔγκυρο» καί «ὑποστατό» τό βάπτισμα τῶν ἑτεροδόξων, ὅταν ταυτοχρόνως ἐμποδίζονται νά κοινωνήσουν τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων, πού εἶναι ὁ βαθύτερος σκοπός τοῦ βαπτίσματος; Δηλαδή, κατά μερικούς θεολόγους τό βάπτισμα τῶν ἑτεροδόξων εἶναι «ἔγκυρο» καί «ὑποστατό», ἀλλά δέν παράγει ἐκκλησιαστικά ἀποτελέσματα, ἀφοῦ εἶναι ἀνενεργό , ὅπως ὑποστηρίζει ὁ Αὐγουστῖνος ἐπίσκοπος Ἰπῶνος;

Ἡ ἄποψη περί «ἐγκύρου» καί «ὑποστατοῦ» βαπτίσματος συνδέεται μέ τήν Ἀποστολική Διαδοχή, δηλαδή «ἔγκυρη» καί «ὑποστατή» Ἱερωσύνη. Αὐτή ἡ θέση εἶναι παράδοξη, διότι ἡ Ἀποστολική Διαδοχή δέν εἶναι «μαγική» καί μηχανική πράξη, δέν εἶναι μόνον μιά σειρά, ἀδιάκοπη ἔστω, χειροτονιῶν, ἀλλά κυρίως καί πρό παντός διαδοχή ἀποστολικοῦ τρόπου, κατά τό Ἀπολυτίκιο: «Καί τρόπων μέτοχος, καί θρόνων διάδοχος τῶν Ἀποστόλων γενόμενος, τήν πράξιν εὗρες θεόπνευστε εἰς θεωρίας ἐπίβασιν· διά τοῦτο τόν λόγον τῆς ἀληθείας ὀρθοτομῶν, καί τῇ πίστει ἐνήθησας μέχρις αἵματος, Ἱερομάρτυς Ἰγνάτιε. Πρέσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ, σωθῆναι τάς ψυχάς ἡμῶν». Ἡ ἀπώλεια τῆς Ὁρθοδόξου ἀποκαλυπτικῆς πίστεως, ἡ εἰσαγωγή τῆς σχολαστικῆς θεολογίας ὡς ἀνωτέρας ἀπό τήν ἀποστολική καί τήν πατερική θεολογία, δέν συνιστᾶ Ἀποστολική διαδοχή. Εἶναι χαρακτηριστικός ὁ λόγος τοῦ Μεγάλου Βασιλείου: «οἱ δέ τῆς Ἐκκλησίας ἀποστάντες, οὐκ ἔτι ἔσχον τήν χάριν τοῦ ἀγίου Πνεύματος ἐφ' ἑαυτούς· ἐπέλιπε γάρ ἡ μετάδοσις τῷ διακοπῆναι τήν ἀκολουθίαν» (α' Κανών). Ὅπως ἐπίσης εἶναι γνωστή ἡ φράση ἀπό τόν Κανόνα τῆς Συνόδου τῆς Καρχηδόνας: «Παρά δέ τοῖς αἰρετικοῖς, ὅπου Ἐκκλησία οὐκ ἔστιν, ἀδύνατον ἀμαρτημάτων ἄφεσιν λαβεῖν».

Πέρα τοῦ δογματικοῦ αὐτοῦ θέματος τίθεται ἔντονος προβληματισμός, καί ἀπό ἱστορικῆς πλευρᾶς, γιά τήν ἀδιάκοπη σειρά χειροτονιῶν, ἀφοῦ παραδίδεται ἱστορικά ὅτι ὁ Καρλομάγνος καί οἱ διάδοχοί του τοποθετοῦσαν ὡς Ἐπισκόπους λαϊκοὺς χωρίς χειροτονία, τούς θεωροῦσαν ὡς διοικητικά ὄργανα μέσα στό φεουδαλιστικό σύστημα πού ἐπέβαλαν, μέ ἀποτέλεσμα νά διαμαρτύρεται, πρὶν τό 1009, ἀκόμη καί ὁ Πάπας τῆς Ρώμης πρὸς τούς Γερμανοὺς Ἡγεμόνες. Ἱστορικά ἔχει ἀποδειχθῆ ὅτι πρὶν τό σχίσμα τῆς Παλαιᾶς Ρώμης πρὸς τήν Νέα Ρώμη, ὑπῆρξε σχίσμα τῶν Ἐπαρχιῶν ὅπου κυριαρχοῦσε ὁ Καρλομάγνος πρὸς τήν Παλαιά Ρώμη. Τό ἔτος 794 στήν Φραγκφούρτη καταδικάστηκε ἡ Ζ' Οἰκουμενική Σύνοδος καί τό ἔτος 809 στό Ἄαχεν εἰσήχθη τό filioque, καί ὅλα αὐτά πέρασαν καί στήν Ἐκκλησία τῆς Παλαιᾶς Ρώμης, ὅταν κατελήφθη ἀπό τούς Φράγκους.

Διαβάζοντας τό βιβλίο «Διάλογοι» τοῦ Πάπα Ρώμης Γρηγορίου, τοῦ ὀνομαζομένου Διαλόγου, βλέπει κανεῖς τήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τῆς Ρώμης πρό τοῦ 7^{ου} αἰῶνος μ.Χ., τήν θεολογία της καί τόν ἡσυχασμό της, τά κοινά σημεῖα μέ τήν θεολογία τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, τόν ἀγώνα τῶν Ὁρθοδόξων Παπῶν, Ἐπισκόπων καί μοναχῶν πρὸς τούς αἰρετικούς Γότθους, Βησιγότθους, Βανδάλους, Λογγοβάρδους καί ἀκόμη πρὸς τούς Φράγκους, ὅπως καί τά μαρτύρια, τήν σφαγή πού ὑπέστησαν οἱ Ὁρθόδοξοι τῆς Παλαιᾶς Ρώμης ἀπό τά Γερμανικά φῦλα. Καί ὅλα αὐτά συνέβαιναν στίς ἀρχές τοῦ 7^{ου}

αἰῶνος. Τότε, γιά ποιὰ ἀποστολική παράδοση καί διαδοχή ὁμιλοῦμε, ὅταν ὅλα εἶναι προβληματικά, καί τά θεολογικά, καί τά ἐκκλησιαστικά, καί τά ἱστορικά;

7. Ἡ κακοδοξία τῆς ὄντολογίας τοῦ προσώπου

Τό θέμα τοῦ προσώπου δέν εἶναι «σχολαῖο», δηλαδή σχολαστικό, εἶναι μεγίστης σημασίας. Ἔχει εἰσαχθῆ στήν ὀρολογία μας, τό χρησιμοποιοῦμε συχνά, κάνουμε λόγο γιά τό «ἀνθρώπινο πρόσωπο» καί τήν «ἱερότητά» του, γιά τήν διαφορά μεταξύ «προσώπου καί ἀτόμου» καί πολλά ἄλλα πού εἶναι ἄρνηση τῆς θεολογίας τῶν Πατέρων μας.

Διάβασα τό κοινό ἀνακοινωθέν πού ὑπεγράφη στήν Μυτιλήνη μεταξύ τοῦ Πάπα, τοῦ Πατριάρχου καί τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί Πάσης Ἑλλάδος. Γίνεται λόγος γιά «προστασία τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς», γιά «ἀνθρωπιστική κρίση», γιά «παραβίαση τῆς ἀνθρώπινης ἀξιοπρέπειας καί τῶν θεμελιωδῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων καί ἐλευθεριῶν τους», γιά «κρίση ἀνθρωπιστική», ἀλλά ὄχι γιά «ἀνθρώπινο πρόσωπο».

Δυστυχῶς, σήμερα ἔχει ἀντικατασταθῆ ἡ ωραιότατη καί θεολογικότατη λέξη ἄνθρωπος ἀπό τίς λέξεις πρόσωπο, ἀνθρώπινο πρόσωπο, πού μοῦ θυμίζουν τήν παλαιότερη φράση «σοσιαλισμός μέ ἀνθρώπινο πρόσωπο», καί μέ αὐτή τήν ἔννοια ἀπό τήν θεολογία φθάσαμε στήν κοινωνιολογία γιά τά ἀνθρώπινα δικαιώματα. Βεβαίως, σεβόμαστε τά ἀνθρώπινα δικαιώματα, ἀλλά ἡ θεολογία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας δέν μπορεῖ νά περικλεισθῆ μόνον σέ αὐτά.

Ἡ λέξη πρόσωπο καί ἄτομο γιά τόν ἄνθρωπο καί τά σχετικά μέ τήν «ὄντολογία τοῦ προσώπου» ἔχουν μιά διαδρομή ἀπό τόν Θωμᾶ τόν Ἀκινάτη μέχρι τόν Κάντ, τόν γερμανικό ἰδεαλισμό (Φίχτε, Σέλιγγ, Χαϊγκελ), τήν ρωσική θεολογία καί τόν ὑπαρξισμό, καί χρησιμοποιοῦνται κυρίως ἀπό μερικούς Ὁρθοδόξους. Πρόκειται γιά μιά μορφή «θεολογικοῦ ἰοῦ», πού ἔχει προσβάσει τήν ὀρθόδοξη θεολογία μας.

Καί μπορεῖ, ἴσως, νά χρησιμοποιοῦμε τόν ὄρο αὐτόν στήν καθημερινή μας γλώσσα, χωρίς νά τό ἀντιλαμβανόμαστε, ἀλλά ὅταν εἰσάγεται αὐτός ὁ ὄρος σέ ἐπίσημα συνοδικά καί ἐκκλησιαστικά κείμενα, τότε ἀποτελεῖ θεολογική παρεκτροπή. Οἱ σύγχρονοι θεολόγοι πού χρησιμοποιοῦν τίς φράσεις «ἀνθρώπινο πρόσωπο», «ἀναγκαιότητα τῆς φύσεως», «βούληση ἢ ἐλευθερία τοῦ προσώπου» σαφῶς παραβιάζουν τήν ὀρθόδοξη θεολογία ὅτι ἡ φύση εἶναι καλή, καί ὄχι ἀναγκαστική, ἡ θέληση-βούληση εἶναι ὄρεξη τῆς φύσεως καί ὄχι τοῦ προσώπου, τό πρόσωπο ταυτίζεται μέ τό ἄτομο κ.ἄ. Ἡ σύνδεση μεταξύ τῆς

θέλησης καί τοῦ προσώπου καταργεῖ τόν Τριαδικό Θεό, εἰσάγει τριθεΐα, καί ἡ σύνδεση μεταξύ φύσεως καί ἀνάγκης ἀποδίδει μομφή στόν Θεό γιά τήν δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου.

Ἔτσι, στό κείμενο πρέπει νά ἀντικατασταθοῦν τά περί προσώπου, μέ τήν λέξη *ἄνθρωπος*. Τί ωραία εἶναι αὐτή ἡ λέξη μέ τό ὀρθόδοξο περιεχόμενο τοῦ κατ' εἰκόνα καί καθ' ὁμοίωση! Φυσικά, κάθε ἄνθρωπο ὡς δημιούργημα τοῦ Θεοῦ πρέπει νά τόν σεβόμαστε καί δέν μπορεῖ νά τόν ὀνομάζουμε πρόσωπο γιά νά δείχνουμε τόν σεβασμό μας σέ αὐτόν.

Ἐπειδή μερικοί ἐπικαλοῦνται τόν Γέροντα Σωφρόνιο πού ὀμιλοῦσε περί προσώπου θέλω νά ἐπισημάνω ὅτι ὅσα ἔγραφε ὁ Γέροντας δέν ἔχουν καμμιά σχέση μέ ἐκεῖνα πού ἀναλύουν οἱ σύγχρονοι θεολογοῦντες περσοναλιστές. Ὁ Γέροντας ταύτιζε τό πρόσωπο-ὑπόσταση μέ τήν πορεία ἀπό τό κατ' εἰκόνα στό καθ' ὁμοίωση καί στήν πραγματικότητα μέ τόν ὄρο πρόσωπο «ζωγράφιζε» τόν ἅγιο Σιλουανό.

Συμπέρασμα

Τά κείμενα πού ἔχουν γραφή καί ὑπογραφή ἀπό τούς Προκαθημένους τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καί πρόκειται νά συζητηθοῦν στήν Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδο προκαλοῦν σέ μερικά σημεία, διότι στίς ἡμέρες μας παρατηρεῖται, ἀκόμη καί μέσα στήν Ἐκκλησία μιά σύγχυση μεταξύ τῆς διδασκαλίας τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ καί τῆς διδασκαλίας τῶν οὐμανιστῶν πολεμίων του. Τά κείμενα καταρτίσθηκαν χωρίς δημόσιο διάλογο καί θεολογική «διαβούλευση», γι' αὐτό δημιούργησαν θεολογικές ἀντιδράσεις, καί δικαίως.

Ὅμως, μερικοί «ἔξυπνοι» ὀμίλησαν σκληρά γι' αὐτούς πού δικαίως ἀντιδροῦν μέ θεολογικά ἐπιχειρήματα καί τούς ὀνόμασαν «στρατευμένη φράξια» μιᾶς ἰδεολογικῆς ὀρθοδοξίας», τῆς «ὀρθοδοξίας "ἁγιατολάχ"». Στρέφονται ἐναντίον «τῆς σύναξης τῶν πεφωτισμένων καί θεουμένων γερόντων καί πνευματικῶν πατέρων», καί γράφουν: «Καιρός πιά, γιά τούς υπεύθυνους ἐκκλησιαστικούς ἡγέτες καί ὄλους ἐμᾶς, νά τελειώνουμε μ' αὐτήν τήν καρικατούρα τῆς δῆθεν πιστότητας στήν Παράδοση, μ' αὐτούς τούς ὀρθοδόξους "ἁγιατολλάχ", πού θεωροῦν πῶς ἔχουν τήν εὐθύνη τῆς ἀνά τόν κόσμον ὀρθοδοξίας...».

Τό πρόβλημα, λοιπόν, εἶναι ὅτι ἐπιχειρεῖται μιά χειραφέτηση ἀπό τήν παράδοση τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ἀρχίζει ἀπό τήν 7^η Οἰκουμενική Σύνοδο καί φθάνει μέχρι σήμερα, μιά ἀποδυνάμωση καί ἀπομάκρυνση ἀπό τήν διδασκαλία τῶν θεουμένων ἁγίων μας, κυρίως τοῦ Μεγάλου Φωτίου, τοῦ

ἁγίου Συμεών τοῦ Νέου Θεολόγου, τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, τοῦ ἁγίου Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ καί ὄλων τῶν ἄλλων Φιλοκαλικῶν Πατέρων.

Ἄν δέν εἶναι ἔτσι, ἄς ὁμολογήσουν ἐπισημως στό μήνυμα, πού θά ἐκπέμψουν, τήν πιστότητά τους στίς Μεγάλες Συνόδους μετά τήν Ζ΄ Οἰκουμενική Σύνοδο, ἤτοι στίς Συνόδους ἐπί Μεγάλου Φωτίου, ἐπί Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ καί στίς ἐν συνεχείᾳ Συνόδους τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἀνατολῆς, κατά τήν διάρκεια τῆς Τουρκοκρατίας. Εἶναι τόσο ἀπλό!

<http://parembasis.gr>